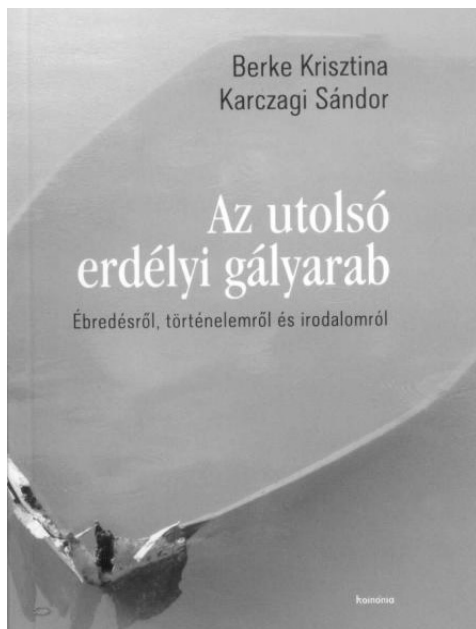

Bibliopolium

Karczagi Sándor – Berke Krisztina: *Az utolsó erdélyi gályarab. Ébredésről, történelemről és irodalomról.*

Koinónia Kiadó. Kolozsvár, 2010. ISBN 978-973-165-019-7, 185 old.

...értelmezgetem, toldom-foldom megélt történelmemet, amióta „ideiglenesen” hazaengedtek 1964-ben...

E könyvet egy börtönt szenvedett királyhágómelléki református lelkipásztor és egy tollforgató fiatal lelkészfeleség oknyomozó érdeklődése szülte.

Berke Sándorné Halmen Krisztina beszélgetve beszélteti a szerzőt, Karczagi Sándort, kérdéseivel beszámolókat fakasztva, és alkalomadtán az egykori „gályarab” megszenvedett feleségét, Ilu nénit is megszólaltatja. Azt igyekszik kideríteni, hogy honnan táplálkozik a lankadatlan missziói kedv? (Egyébként az előbeszéd nyomtatott szövegbe való átültetése olykor tornagyakorlatra késztet olvasás köz-

ben, egyéni stilizálásra utasítva a „személyi számítógépet”.)

A különös címadást a börtönviselt hitvalló nemzedék közös sorsa és közös emlékezete segítségével lehet csak értelmezni, mint a történelmi távlatokból élénk sejlő vallási üldözések egyik 17. századi epizódjának felelevenítését. Feltehetőleg Ravasz László víziójától ihletve, aki szerint az egyház a gályarabok kenyéréből él.

Az emlékeit felidéző lelkipásztor ilyen szavakkal adja kezünkbe könyve címének magyarázatát: *Tudtommal én vagyok az egyetlen magyar református lelkész a világon, aki a nagyenyedi református teológián végzett, nincs már több belőlünk...* (37. old.) Megjegyezzük, hogy református vonatkozásban ez valóban így van, viszont az evangélikus szolgatársak közül is életben van még egy nagyenyedi abszolvens: Lengyel Lóránd nyugalmazott teológiai professzor. Másutt arról szól a megkérdezett, hogy azok a lelkésztársai, akiknek csoportjában elítélték, már *mind elmentek.* (146. old.)

A bevezető gondolatokban a megvénülten is friss szellemű Karczagi Sándor lelkipásztor azt tárja fel, hogy emlékezete támaszkodva tekint vissza életére, s közben nem rejti véka alá, hogy sok mindent eltakar a feledés. Maradék élményanyagával sem kíván önmagáról eszményi képet megrajzolni: könyvével csak az ébredés lángjának éltetését tekinti céljának.

Aradi iparoscsaládban született. Édesapja pecsétkészítéssel foglalkozott, a nyomdászat e rokon ágát művelvén. Az

megerősödve képes volt másokat fenntartani, az idegi és lelki kisiklás fenyegetettségében a szilárd parton megtartani.

A román állam által amerikai nyomásra kihirdetett közkegyelem révén 1964-ben következett be szabadulása. Úgy látszik, az államgépezet megfontoltan nem részesítette amnesztiában a politikai foglyokat. Más kiadványban emlékezik meg arról, hogy a CR contrarevolucionar (ellenforradalmár) kezdőbetűje volt a Duna-deltabeli tábor mintegy nyolcszáz lakójának a *csíkos daróóra a hátukra rápingálva*.

A szabad életben ugyancsak nehéz próbák várták: szerény gyülekezetbe való kinevezés után komoly legyengüléssel járó betegség. Majd a felgyógyulása után újra csak szerény anyagi lehetőségű gyülekezet. Előbb Szilágyszér – ahol *három telepes rádió és öt vekkeróra utalt fejlett civilizációnkra*, majd Mezőbaj a szolgálati állomása. Nagy áldozat árán iskoláztatja gyermekeit, akik más hátrányos helyzetűekkel együtt érzik a terhelő múlt következményeit. Lányai nem választhatnak kedvük szerint való egyetemet, képzőművészetet és irodalmat kedvelő fia bejut ugyan a Teológiára, de már két szemeszter után megszakítja tanulmányait.

Az életpálya ismeretében és az egészségügyi nyilvántartó összefüggésében csodáltnivaló, ahogyan a kútfő 90. életévében, felesége társaságában, töretlen szolgálatban tovább követi élete Urát. Sorsa titkának megfejtését az egészséges kálvini tanítás elsajátításában kell keresnünk, aminek szellemében nem csupán Isten Fiának, a Krisztusnak, hanem önmagának is mind jobb megismerésére törekedett. Mert alázat kell ahhoz, hogy a büszke ember felmérje és megvallya: amennyiben hatalomhoz jutott volna, valószínűleg vele is *elszaladt volna a csíkos*. (143. old.)

Súlyos tartalmú könyvét újra és újra fel-lazítja egy-egy irodalmi vagy történelmi vágású utalás, vagy elméleti-teológiai, például homiletikai vagy ekléziasztikai eszmefuttatás, tanúsítva nagy jártasságát mindhárom

téren. Viszont újra és újra érzékelteti az olvasóval, hogy nem téveszti szem elől egyetlen pillanatra sem az egy szükséges dolgot, és hogy senki se vélje, hogy a szellemi világ magaslatain jár, lépten-nyomon széles ívű gondon kapjuk. Például, amikor a nagyenyedi kollégium egykori gazdálkodási módját idézve elmereng egy pillanatra: *Vajon most kinek a kezében van a pinckulcs? Ugyan ki gazdálkodik, garázdálkodik Bethlen Gábor szőlőiben?* (42. old.) Vagy amikor a román fogolytársak eszmefuttatásait eleve-níti fel a kisebbségek beolvasztásáról.

Felekezeti nyitottságát jellemzi az a szeretet, amellyel szenvedő társára, Gellérd Imre tudós unitárius lelkipásztorra emlékezik (könyvében a fogolytárs sajnálatos módon Gellért Gyula név alatt szerepel).

A külsőre kis alakban megjelenő művet letéve kezünkől csak sajnálkozni tudunk: miért van ennyire kevés „oldalkeretbe” összesűrítve kilenc évtized megélése? Meggyőződésünk, hogy e megosztott javak mellett bizonyosan sok megtapasztalás, sok bölcsesség maradt még raktáron! További olyan frappáns szentenciák (is), amilyet az egyik Rómában doktorált görög katolikus atya hangoztatott: Luther megújító törekvéseinek visszaszorításakor *a Vatikán ott hibázott, hogy olyan bunkókat delegált a német felbolydulás lecsendesítésére, mint dr. Johann Eck és Cajetan de Vio bíborosok*. (110. old)

Karczagi Sándor zsenije, életbölcse-sége legragyogóbban mégis a romániai kommunista diktatúra bukását elemezve villan meg, közelebről a diktátor házaspár *szánalmas, groteszke, torz végóráját* tekintve: *Megtanultam: nincs az a bölcs politikus, vagy az a futurologus – jövőkutató, aki kiszámíthatná a történelmet. Nem az következik be, amit óhajtanak, akik úgy hiszik, irányítják a történelem menetét*. (130. old.)

E tétel bizonyítéka maga az élet. Ebben az esetben a magát *élhetetlennek* tartó Karczagi Sándor lelkipásztor Krisztus ügyének szentelt élete.

Balogh Béla